

ལག་བཟོ་མདོ་དབུས་མཐོ་སྐང་གི་བཟོ་སྐྱེད།

ཀྱང་གོ་བོ་བོད་རིགས་ཀྱི་རིག་གནས་ཤུལ་བཞག་གི་ཆེད་ལས་མི་སྣ་ཨ་རིར་སློབ་སྦྱོང་འཚམས་འདྲི་བྱེད་པའི་གོ་སྐབས།

དུས་རྒྱུས།

ལག་བཟོ་མདོ་དབུས་མཐོ་སྐང་གི་བཟོ་སྐྱེད་ཞེས་པ་ནི་བོད་རྒྱ་དབྱེས་སོགས་སྐད་རིགས་གསུམ་ཅན་གྱི་དྲ་ཐོག་གི་འགྲེམས་སྟོན་ཞིག་ཡིན། འདི་ནི་ཨ་རིའི་སི་མེ་ཟོ་ཉན་དམངས་སློལ་དང་རིག་གནས་ཤུལ་བཞག་རྒྱུད་འཛིན་ལྷེ་གནས་གྲུ་བཟོས་བ་ཡིན་ལ། ༡༩༠༧ ལོའི་ཟླ་དགུ་བའི་ནང་རྒྱ་ཆེའི་ལྷན་མོ་བ་རྣམས་ཀྱི་མིག་འདུན་དུ་དྲ་རྒྱ་སྟེང་འགྲེམས་སྟོན་བྱེད་མགོ་བཙུགས་པ་ཡིན། ཚེ་རི་ལས་ཁུངས་ནས་དྲ་ཐོག་གི་འགྲེམས་སྟོན་འདི་ལྷན་མཐུན་དུ་རྒྱ་ཅེ་ཆེར་བསྐྱེད་དེ་ལྷན་མོ་བ་མང་པོ་ཞིག་ལ་འགྲེམས་སྟོན་ཁང་དང་སློབ་གྲྭ་ཆེན་མོ་ཁང་ཚོགས་དང་ས་གནས་ཀྱི་རིག་གནས་ལྷེ་གནས་ཁང་སོགས་སུ་ཡུལ་དངོས་ཀྱི་འགྲེམས་སྟོན་བྱེད་ཐུབ་རྒྱུར་རེ་བ་ཡོད་པས། ༡༩༡༠ ལོར་ཨ་རིའི་སི་མེ་ཟོ་ཉན་གྲུ་ཆེད་ལས་ཅན་གྱི་བོད་ཀྱི་རིག་གནས་རྒྱུད་འཛིན་མཁན་གསུམ་བོད་ཁུལ་ནས་ཨ་རིའི་རྒྱལ་ས་སྐ་ཉིན་ཏོན་དུ་གདན་འདྲེན་བྱས་ཏེ་དྲ་ཐོག་གི་འགྲེམས་སྟོན་འདིའི་རྒྱ་ཆ་བརྒྱུད་སྦྱོང་བྱས་ཏེ་ཕྱིར་རང་རང་གི་ཡུལ་ཕྱོགས་སུ་ཡུལ་དངོས་ཀྱི་འགྲེམས་སྟོན་ཞིག་བཟོ་བའི་གོ་སྐབས་ཞིག་ལ་སྐྱེན་ལུ་རྒྱ་གྲུ་པའི་གཏམ་བཟང་ཞིག་ལྷ་རྒྱ་ཡོད་ཆེད་ལས་ཅན་གྱི་བོད་ཀྱི་རིག་གནས་རྒྱུད་འཛིན་མཁན་གསུམ་གྲུ་བཟོ་དགོས་པའི་དངོས་ཡོད་ཀྱི་འགྲེམས་སྟོན་དེ་ནི་ཚེ་རི་ལས་ཁུངས་ཀྱི་དྲ་ཐོག་གི་འགྲེམས་སྟོན་འདིའི་ནང་དོན་གཞིར་བཞག་བྱས་ཏེ་རང་རང་ས་གནས་ཀྱི་དངོས་པོ་དང་རྒྱ་ཆ་བརྒྱུད་དེ་དྲ་ཐོག་གི་འགྲེམས་སྟོན་དེ་ལས་རྒྱ་ཆེ་བའི་ཡུལ་དངོས་ཀྱི་འགྲེམས་སྟོན་ཞིག་བོད་ཀྱི་ས་གནས་གང་རུང་ཞིག་ནས་སྐྱེས་རྒྱུ་དེ་རེད།

དྲ་ཐོག་གི་འགྲེམས་སྟོན།

ལག་བཟོ་མདོ་དབུས་མཐོ་སྐང་གི་བཟོ་སྐྱེད་ཞེས་པའི་དྲ་ཐོག་གི་འགྲེམས་སྟོན་འདི་ནི་གཙོ་བོ་ས་གནས་གཞིར་བཞག་གི་ཐབས་ལམ་སྤྱད་ནས་བཟོ་སྐྱེད་ནམ་བཟོ་བའི་སློལ་རྒྱུན་དེ་རིག་གནས་དང་ས་བཤད་ཀྱི་སྐབས་དོན་གྲིས་སྤྲོ་ཚན་ལྡ་ལ་བཞག་ནས་འགྲེམས་སྟོན་བྱས་ཡོད་དེ། རྒྱ་གུར་ནང་། རྒྱ་ཡུང་རི་ཡུང་། མཚོ་ཁང་ནང་། རྩོད་ཁྲུང་ནང་། གནས་ཡུལ་སློབ་ཤུལ་བཅས་ཡིན། ཐང་ཀ་བཟོ་བའམ་ཡང་ན་ཚིང་བ་ནས་ཤོན་ཚོས་བཟོ་བ་སོགས་ཀྱི་བཟོ་སྐྱེད་ནི་བོད་མི་འཚོ་བའི་ནང་ཆས་གཤམ་ཆེ་བའི་ཆ་ཞིག་རེད། མདོ་དབུས་མཐོ་སྐང་ན་ལག་རྩལ་མཁས་པ་སྟེ་ཐགས་འཐག་མཁན་ལི་མ་བཟོ་མཁན་མགས་བརྒྱ་ལྟ་བུར་མཁན་སོགས་ལག་རྩལ་བ་སྣ་ཚོགས་ཡོད། ཡིན་ཡང་བཟོ་སྐྱེད་ནི་སློབ་གྲྭ་གི་ལག་རྩལ་འདི་དག་མ་གཏོགས་པའི་ཉེན་རྒྱུན་འཚོ་བའི་ནང་དངོས་པོ་བཟོ་བ་སོགས་ཡང་འདུས་ཡོད་ཞིང་བ་དང་འབྲོག་པ་མང་པོ་ཞིག་ཡང་བཟོ་མཁན་ཡིན་ཏེ་ཁོང་ཚོའི་ཕ་མེས་ནས་བརྒྱུད་པའི་བཟོ་སྐྱེད་ཀྱི་ཤེས་བྱ་དང་ལག་རྩལ་སོགས་བརྒྱུད་འཛིན་བྱས་ཡོད། དེར་ན་ཁོང་ཚོའི་རྒྱ་གུར་དང་། ཐགས་པམ་མེས་ནས་བརྒྱུད་པའི་ཤེས་བྱ་དང་ལག་རྩལ་བོད་སྟོན་བྱས་དེ་བཟོ་བཞིན་ཡོད་ཞིང་གོང་དག་གོང་ཁྲུང་ཅན་དུ་འགྱུར་བཞིན་པའི་དུས་སྐབས་འདིར་བོད་ཀྱི་ལག་ཤེས་འདི་དག་ནི་གཞོན་པ་ཚོའི་གོང་ཁྲུང་ནང་དུ་ལས་ཀ་དང་འཚོ་ཉེན་བྱེད་ཐབས་གཙོ་བོར་ཡང་གྱུར་ཡོད། འགྲེམས་སྟོན་གྱི་རྒྱ་ཆ་གཙོ་བོ་ནི་སི་མེ་ཟོ་ཉན་དམངས་སློལ་དང་རིག་གནས་ཤུལ་བཞག་རྒྱུད་འཛིན་ལྷེ་གནས་གྲུ་ཆ་གསོག་ཉར་ཁང་ན་ཉར་ཚོགས་བྱས་ཡོད་པའི་མི་སྣ་གཙོ་བོར་བཞག་གི་ལས་གཞི་གཉིས་ཀྱི་ཞིབ་འཇུག་རྒྱ་ཆ་བརྒྱུད་སྦྱོང་བྱས་པ་ཡིན་ཏེ། འབྲོག་པའི་རྒྱ་ཆ་ཡོད་རིག་གནས་བསྟུ་འཇུག་ལས་གཞི་དང་ལག་རྩལ་མཁས་པའི་རིག་རྩལ་བསྟུ་འཇུག་ལས་གཞི་གཉིས་ཀྱི་རྒྱ་ཆ་བརྒྱུད་ནས་བཟོས་པ་ཡིན། ལས་གཞི་འདི་དག་ནང་གཙོ་བོ་ཞིང་གོང་ནས་གོང་ཁྲུང་དུ་གནས་ཡུལ་སློབ་ཤུལ་བྱེད་བཞིན་པའི་ལོ་རྒྱུས་དུས་མཚམས་ནང་གི་དང་རབས་བོད་ཀྱི་འཚོ་བའི་རྒྱ་ཆ་སྟེ་སློལ་རྒྱུན་གྱི་འཚོ་བ་ཡོད་པ་མ་ཟད། དང་གི་འགྱུར་ཕྱིན་བཞིན་པའི་དུས་སྐབས་འདིའི་ནང་དུ་མི་སྐར་རམ་ཡང་ན་མི་སྣ་ཞིག་གིས་ཅི་ལྟར་འགྱུར་སྟོན་དེ་ལ་བསྟུན་པའི་རྒྱ་ཆ་སོགས་ཡང་ཡོད། རྒྱ་ཆ་འདི་དག་རིན་མེད་དང་ཕབ་ལེན་བྱས་ཚོགས།

ཡུལ་དངོས་ཀྱི་འགྲེམས་སྟོན།

ཡུལ་དངོས་ཀྱི་འགྲེམས་སྟོན་ནི་དྲ་ཐོག་འགྲེམས་སྟོན་དང་གཅིག་མཚུངས་ཀྱི་ས་གནས་གཞི་བཞག་གི་བྱེད་ཐབས་ལ་བརྟེན་ཕྱིན་ཞུ་བའི་ལྷན་ཁག་གི་ཡིན་ན་ཡང་རང་རང་གི་འདོད་པ་ལྟར་ཁོར་ཡུག་ལ་ཤས་ལས་ཁོར་ཡུག་གཞན་དག་དེ་བས་ནན་བཤད་མང་ཙམ་བྱ་རྒྱུ་དེ་ལ་ཡོད། དཔེར་ན་གྲོང་གསེབ་ས་ཁུལ་གྱི་འགྲེམས་སྟོན་བྱ་ཡུལ་དུ་ཀྱར་དང་རི་ཁུལ་ལྗང་བས་མང་པོ་ནན་བཤད་བྱེད་ཚོགས་དེ་ལས་ཕྱོགས་སྟོན་གྲོང་ཁུལ་གྱི་འགྲེམས་སྟོན་ཁང་དུ་གྲོང་ཁུལ་དང་གནས་ཡུལ་སྟོན་བཤད་བས་མང་བ་ནན་བཤད་བྱས་ཚོགས་ཀྱི་ལྷན་པར་དུ་གྲོང་གསེབ་ཀྱི་མི་འབོར་གྲོང་ཁུལ་དུ་གནས་སྟོན་བཤད་ཚུལ་ལ་འབྲུག་ཐོན་ཡོད་བྱ་བྱེད་གོས།

གལ་ཏེ་སྲིད་ན། ཡུལ་དངོས་འགྲེམས་སྟོན་གྱིས་དྲ་ཐོག་འགྲེམས་སྟོན་ལས་བཅོས་པའི་པར་དང་བརྒྱན་ལམ་རྒྱ་ཆ་བཅས་སྟོན་གང་ལེགས་བྱེད་ཐུབ་ན་ཏེ་ཅང་བཟང་། ང་ཚོས་འགྲེམས་སྟོན་བྱ་ཡུལ་ཚང་མར་གཞི་རྒྱུ་ཚའི་མང་གཞིའི་ཐོག་སྟེ་ཁུལ་དེ་གཞི་རྒྱ་ཆ་གསར་བ་དང་དངོས་པོ་གསར་བ་བཞེད་སྟོན་བྱེད་ཀྱི་སྐྱེལ་མ་ཤུགས་ཚེན་གཏོང་གི་ཡོད།

ཆེད་ལས་ཀྱི་བརྗེ་རེས།

ང་ཚོའི་ལས་འགུལ་འདིའི་དམིགས་ཡུལ་ནི་ཀྱང་གོའི་བོད་རིགས་ཀྱི་རིག་གནས་ཤུལ་བཞག་གི་ཆེད་ལས་མི་སྣ་གསུམ་དང་ཨ་རིའི་རིག་གནས་ཤུལ་བཞག་གི་ཆེད་ལས་མི་སྣ་ལ་ཤས་བྱུང་འབྲེལ་བྱས་ནས་ཕན་ཚུན་སྟོན་སྟོང་བྱ་རྒྱུ་དེ་ཡིན་པ་རེད། ༡༠༡༠ལོའི་ཟླ་༤པ་ནས་ཟླ་༥པའི་བར་གྱི་དུས་ཡུན་གནམ་འཁོར་གསུམ་གྱི་སྟོན་སྟོང་འཚམས་འདྲིའི་ལས་གཞི་ནང་བོད་རིགས་ཀྱི་རིག་གནས་ཤུལ་བཞག་གི་ཆེད་ལས་མི་སྣ་གསུམ་གྱིས་ཨ་རིའི་སི་མེ་སོ་ཉན་ནས་སྟོན་སྟོང་བྱེད་པ་མ་ཟད་མ་ཉིང་ཐོན་དམིགས་བསལ་སྲིད་འཛིན་ཁུལ་གྱི་འབྲེལ་ཡོད་རིག་གནས་སློབ་གཞི་གཞན་དག་ལ་རྟོག་ཞིབ་དང་འཚམས་འདྲི་བྱ་རྒྱུ་ཡང་ཚུད་ཡོད། རྟོག་ཞིབ་འཚམས་འདྲིའི་ལས་གཞི་འདི་ནི་ཚོགས་འཁུགས་ཆེད་ལས་མི་སྣའི་དགོས་མཁོ་དང་དམིགས་ཚད་ལ་གཞིགས་ནས་ཆེད་མངགས་སློབ་འཁུགས་བྱེད་པ་ཞིག་ཡིན།

སྟོན་སྟོང་འཚམས་འདྲིའི་ལས་གཞི་འདིའི་འབྲས་བུ་གཞན་ཞིག་ནི་མ་ཉིང་ཐོན་དམིགས་བསལ་ཁུལ་གྱི་ས་གནས་ཤིག་ཏུ་ཡུལ་དངོས་འགྲེམས་སྟོན་ཞིག་བཅོ་སྲིད་པ་དེ་ཡིན་པ་དང་། མ་ཉིང་ཐོན་དམིགས་བསལ་ཁུལ་གྱི་ས་གནས་ཤིག་ཏུ་ཡུལ་དངོས་འགྲེམས་སྟོན་སྟེལ་ཐུབ་ན་དེའི་དྲ་ཐོག་འགྲེམས་སྟོན་གྱི་གཏམ་རྒྱུད་གསུམ་ཚེན་བརྗེད་རྒྱུར་ཕན་ཐོགས་ཡོད་ཤིང་སྟེ་མཚོ་བོད་ས་མཐོར་ཆ་རྒྱས་མེད་པའི་ལྗང་མོ་བ་ལག་གཅིག་ལ་བོད་ཀྱི་རིག་གནས་ལ་ཆ་རྒྱས་ལོན་པར་རོགས་རམ་བྱེད་པ་དང་ཆབས་ཅིག་ཚོགས་འཁུགས་མི་སྣས་ཨ་རིའི་སི་མེ་སོ་ཉན་གྱི་ལས་བྱེད་པ་དང་མཉམ་ལས་བྱས་ཏེ་ཁོང་ཚོ་རང་ཉིད་ཀྱི་མ་འོངས་པའི་ཡུལ་དངོས་འགྲེམས་སྟོན་དེ་ལ་གྲ་སློབ་བྱེད་རྒྱུ་ལ་ཡང་ཕན་པ་རེད།

ལས་གཞི་ཀྱི་ཐོན་འབབ།

- ༡ མ་ཉིང་ཐོན་དམིགས་བསལ་ཁུལ་དུ་གནས་སྐབས་ཀྱི་འགྲེམས་སྟོན་བྱེད་པའི་ལས་གཞི་ཉམས་སྦྱོང་།
- ༢ འབྲེལ་ཡོད་སྟོན་དེབ་དང་སྟེ་པའི་ཚུས་གཞི་བཅོ་འགོད་བྱེད་པའི་ཕྱོགས་སྟོན།
- ༣ ཕབ་ལེན་བྱས་ཚོགས་པའི་བཀའ་བརྗེད་དང་སྟེ་ཁུལ་མང་གཞིར་བྱས་པའི་འགྲེམས་སྟོན་དང་འབྲེལ་བའི་འཕྲོད་འདྲིས་ཐུབ་ལ་འགུལ་བསྟོན་རང་བཞིན་གྱི་ཡིག་ཆ་སོགས་བཅོ་འགོད་བྱེད་པ།

བོད་རིགས་ཀྱི་རིག་གནས་ལྷན་འབྲེལ་བཞག་ཆེད་ལས་མི་སྣ་ཨ་ཨ་རིའི་སི་མེ་སོ་ཉན་གྱི་ལས་བྱེད་པ་དང་མཉམ་ལས་བྱས་ཏེ་འགྲེམས་སྟོན་སྒྲིལ་བ་བརྒྱུད་ཆེད་ལས་ཀྱི་ཤེས་བྱ་དང་ཉམས་སྦྱོང་དེ་བས་མང་བ་ཐོབ་ནས་ཁོང་ཚོར་སྤྲད་ཕྱིན་ན་ས་གནས་དེ་གའི་སྡེ་ཁུལ་ལ་དེ་བས་ལེགས་པའི་སློབ་ནས་ཞབས་འདེགས་ལྷུ་རྗོད་པ་བྱ་རྒྱུ་རེད།

ཤུགས་རྒྱན་དང་གདེང་འཇོག་

དྲ་ཐོག་ལྷ་སློབ་བ་སྟོང་སྤྲུག་ཁ་ཤས་ཀྱི་སྐད་གཞིའི་ཐོག་ཡུལ་དངོས་འགྲེམས་སྟོན་གྱིས་འགྲེམས་སྟོན་ཁང་རེ་རེར་ཉུང་མཐར་ཡང་ལྷ་སློབ་བ་ཆོག་སྟོང་འགྲེམས་དགོས། འགྲེམས་སྟོན་བྱ་ཡུལ་ལ་ལྷ་སློབ་བྱས་ཏེ་ཉམས་སྦྱོང་བརྒྱུད་སྟོན་སྟོང་དང་རིག་གནས་ནང་ལྷགས་རྒྱུར་ཤུགས་རྒྱན་ཐབས་ཏེ་བར་བརྒྱུད་ཀྱི་ཕན་པ་ཐོབ་མཐར་ནི་མི་གངས་སྟོང་སྤྲུག་ཁ་ཤས་ཤིག་ཡིད།

རེ་ལྷའི་བརྒྱུད་རིམ།

༢༠༡༧ལོའི་ཟླ་༡༢པའི་ཚེས་༣༡ཉིན་གྱི་སྟོན་ལ་དབྱིན་ཡིག་གི་རང་གི་ལོ་རྒྱུས་མདོར་བསྐྱུས་དང་རེ་ལྷའི་དམིགས་ཡུལ་དེ་folklife@si.edu ལ་སྐྱུར་རྗོད་པ། རེ་ལྷའི་དམིགས་ཡུལ་ནང་ཡུལ་དངོས་འགྲེམ་སྟོན་བྱེད་པའི་བཤམས་སྟོན་ཁང་དང་རིག་གནས་སྡེ་གནས་སྡེ་ཁུལ་སྡེ་གནས་བཅས་ཀྱི་མིང་འདུས་དགོས།